

A tall, multi-masted sailing ship, likely a three-masted schooner, is shown against a clear blue sky. The ship's rigging is complex, with numerous ropes and pulleys. Crew members are visible on the masts and rigging, holding various flags. The ship's hull is white with a dark stripe. The name "ΕΥΑΡΤΕΜΑΔ" is visible on the side of the hull. The overall scene is one of a busy, traditional sailing vessel.

Enemmän, mutta parempaa globalisaatiota

Akavan globalisaatiolinjaukset

Sisältö:

Globalisaatio lisää riippuvuutta	4
Nykyinen globalisaatio ja toimintatavat ristiriidassa.....	4
Globaalit tulevaisuuden näkymät haastavia	5
Globalisaatiosta etua ongelmista huolimatta	6
Esitykset toimenpiteiksi	7
Globalisaation hallinta uusiksi	10

Enemmän, mutta parempaa globalisaatiota

Akavan globalisaatiolinjaukset

Esipuhe ja lähtökohdat

Maailmaan on syntynyt viime vuosina uusia keskeisiä päätöksentekijöitä, kuten maailman suurimpien maiden G20-ryhmä. Maailmantalouden painopiste on siirtymässä yhä voimakkaammin ns. kehittyviin maihin. Siitä huolimatta globalisaatiota eli maapalloistumista kokonaisuutena on pohdittu Suomessa selvästi vähemmän kuin 2000-luvun alkupuolella. Juuri nyt olisi kuitenkin tarvetta aloitteelliselle ja laaja-alaiselle keskustelulle maapalloistumisesta sekä aktiiviselle toiminnalle.

Kansainvälisellä tasolla maailman palkansaajien kattojärjestö ITUC, International Trade Union Confederation, tarttuu asiaan kongressissaan kesäkuussa 2010. ITUC, joka edustaa Akavaa maailmantasolla, asettaa tuolloin tavoitteita globaalille kehitykselle.

Akavan globalisaatiolinjauksille on kolme erityistä perustetta: tarve vaikuttaa maailmanmuutokseen, kotimaisen keskustelun virkistäminen ja palkansaajien maailmantason toiminnan pohjustaminen. Linjauksissa ei haeta vastauksia pelkästään pikaista ratkaisua vaativiin ”tässä ja nyt” -kysymyksiin, vaan korostetusti tulevaisuuden haasteisiin ja kehityksen suuntaamiseen. Erityisesti linjauksissa keskitytään globalisaation hallinnan kehittämiseen. Lisäksi ne sisältävät käytännön toimenpide-esityksiä joidenkin tärkeiden toiminta-alueiden kehittämiseen.

Enemmän, mutta parempaa globalisaatiota -linjausasiakirja ei käsittele kotimaisia kysymyksiä tai globalisaation vuoksi välttämättömiä muutoksia Suomessa. Se keskittyy globaaleihin kysymyksiin, kansainvälisen tason kehitykseen ja aloitteisiin. Akavan EU-tason linjaukset on koottu *Osaajien Eurooppa* -asiakirjaan, jonka Akava julkaisi vuonna 2009 Euroopan parlamentin vaalien yhteydessä.

Globalisaatio lisää riippuvuutta

Globalisaatio, maapalloistuminen, on muutos, jossa maailma tiivistyy yhteiskunnalliseksi, taloudelliseksi ja sosiaalisesti järjestelmäksi. Eri maiden ja alueiden vuorovaikutus ja riippuvuus toisista vahvistuu kaikilla tasoilla. Globalisaatio ilmenee kauppavaihdon ja pääomien liikkeiden lisääntymisenä sekä ihmisten ja ajatusten liikkumisena. Se on seurausta tiedon, osaamisen ja tekniikoiden kehittymisestä sekä sääntelyn vähenemisestä. Muutos koskee kaikkia työntekijöitä koulutustasoon katsomatta.

Nykyinen globalisaatio ja toimintatavat ristiriidassa

Yhtenä esimerkkinä globalisaation kiihtymisestä voi mainita monikansallisten yritysten määrän. Vuonna 1988 niitä oli maailmassa 18 500, vuosituhaten vaihteessa 63 000 ja nykyisin ilmeisesti toistasataatuhatta. Melkoinen osa sekä Suomen että muiden maiden työntekijöistä on päivittäin kosketuksissa maailmanlaajuisten ilmiöiden, yhteyksien, talouden tai muiden vastavien asioiden kanssa – korkeasti koulutetut palkansaajat eniten.

Viimeisten vuosikymmenten aikana maailma on muuttunut nopeammin kuin kenties koskaan aikaisemmin nimenomaan globalisaation näkökulmasta. Lisäksi maapalloistuminen koskee nykyään koko ihmiskuntaa. Erityisen vahvasti siihen ovat kytköksissä tietoyhteiskuntamaat, jotka harjoittavat laajaa kaupankäyntiä, kuten Suomi.

Maapalloistuminen on osaltaan vaikuttanut siihen, että sadat miljoonat kehitysmaiden asukkaat ovat pystyneet nousemaan köyhyydestä ja että Suomen kaltaisilla teollisuusmailla on korkea hyvinvointi. Se on luonut työtä ja toimeentuloa sekä avannut monia mahdollisuuksia. Tiedon saatavuus ja avoimuus ovat parantuneet olennaisesti. Myös demokratia ja ihmisoikeudet ovat vahvistuneet maailmanlaajuisen verkostoitumisen ansioista.

Globalisaation käsite on otettu laajasti käyttöön vasta 1980-luvulla, vaikka itse ilmiö on saanut alkunsa jo satoja vuosia sitten. Nykyinen maapalloistuminen ei ole uusi ilmiö, mutta se voimistuu jatkuvasti sekä saa uusia muotoja muun muassa tiedotusvälineiden ja tietotekniikan myötä.

Toisaalta globalisaatio on kiristänyt kansainvälistä kilpailua, joka koskee yhä enemmän myös korkeasti koulutettuja työntekijöitä. Kaikki eivät koe hyötyvänsä muutoksista. Nykyisellään globalisaatio perustuu kestävän kehityksen sijasta kestävämpään kulutukseen ja tuotantoon.

Nimenomaan viime vuosien aikana koko maailmanlaajuinen järjestelmä on käynyt läpi vaikeita vaiheita. Juuri ennen rahamarkkinakriisiä maailma kohtasi ruokakriisin ja energiamarkkinat ovat olleet epävakaat. Maailman kauppajärjestön WTO:n neuvottelut ovat seisahtuneet ja ilmastonmuutoksen hallitsemista koskevat neuvottelut ovat käymistilassa.

Vaikka globalisaation kiihtyminen ja sen kitkakohdat ovat tulleet selkeästi esiin, globaalin järjestelmän rakenteet ja toimintatavat eivät ole muuttuneet riittävästi. Joillain aloilla, esimerkiksi kaupankäynnissä, markkinaperustainen toiminta on tehokkainta. Tällaisetkin alat tarvitsevat riittävän vahvoja toimintapuitteita ja pelisääntöjä, kuten rahamarkkinoiden äskettäinen romahdus osoitti. Kaikkiaan niin sanottu globalisaation hallinta on melkoisen puutteellista.

Globaalit tulevaisuuden näkymät haastavia

Maailmanlaajuisen kehityksen ennustaminen on nyt vähintään yhtä hankalaa kuin ennenkin. Täysin varmaa on vain, että mikään ennuste tuskin pitää paikkansa kokonaisuudessaan. Globalisaatiokehityksessä on kuitenkin hahmotettavissa joukko sellaisia muutoksia tai tekijöitä, jotka kaikesta epävarmuudesta huolimatta saattavat toteutua ainakin jossain määrin. Akavan arviointityö sekä monet kansainväliset selvitykset antavat viitteitä seuraavanlaisesta kehityskulusta parin seuraavan vuosikymmenen kuluessa:

- a) Raaka-aineiden, ruuan, energian ja muiden tärkeiden hyödykkeiden hinnat nousevat reilusti. Taustalla on muun muassa maapallon väestönkasvu, joka merkitsee yli kymmeneen miljardiin yltävää väkimäärää, sekä kulutuksen lisääntyminen kehittyvissä maissa. Tästä seuraa suuria sopeutumismuutoksia esimerkiksi tuotannossa ja yksittäisten ihmisten jokapäiväisessä elämässä.
- b) Maailmanlaajuisesti on odotettavissa mittava koulutustason nousu. Korkeasta osaamisesta on tehty kilpailukyvyyn valtti lähes kaikkialla maailmassa. Näin korkea koulutus- ja osaamistaso eivät yksin riitä yleiseksi menestysreseptiksi. Jatkossa korostuvat kyky erikoistua ja soveltaa tietoa sekä tuottaa uusia innovaatioita.
- c) Työelämän avainkysymykset, kuten työllisyyden edistäminen, pätkätyöt, epävirallinen talous ja työajat, säilyvät edelleen vahvoina. Yhtäältä monikansalliset yritykset yhtenäistävät henkilöstöhallintoaan yli rajojen, toisaalta paikallinen sopiminen on arkipäivää. Uusia merkittäviä työelämän kysymyksiä syntyy, esimerkiksi nanoteknologian vaikutus terveyteen. Työntekijän yksityisyyden, kuten terveystietojen, säilyttäminen on ykkösluokan asia.
- d) Ammattiyhdistysliikkeen jäsenmäärän supistuminen pysähtyy, mikäli se onnistuu uusiutumaan. Se muuttaa toimintaansa entistä enemmän kohti kansalaisjärjestöjä ja kehittyy mielipidevaikuttajaksi, lobbariksi, katutoimijaksi ja verkkovaikuttajaksi, kun perinteinen työehtosopimustoiminta on rapautumassa. Kehittyvissä maissa työntekijöiden tietoisuus oikeuksistaan kasvaa. Rajat ylittäviä ay-järjestöjen sulautumisia ja yhteenliittymiä on kokeiltu, mutta tiivis verkostoyhteistyö todetaan paremmaksi.
- e) Työnantajat muuttuvat yhä kansainvälisemmiksi ja monikulttuurisemmiksi. Muun muassa kiinalaisten ja intialaisten työnantajien esiinmarssi Euroopassa ja Yhdysvalloissa jatkuu. Yksittäisten kansallisvaltioiden asema työnantajien ajattelussa ja toiminnassa heikentyy entisestään. Yhä tavallisempaa, että hyvinvointipalveluyritykset kansainvälistyvät ja työnantajan päämaja on toisessa maassa tai jopa maanosassa.
- f) Hyvinvointipalvelut vahvistuvat Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Sen sijaan julkisrahoitteisia hyvinvointipalveluja joudutaan supistamaan nykyisissä länsimaissa julkisen velan maksun, väestörakenteen ja alhaisen talouskasvun vuoksi.
- g) Yleinen turvallisuustilanne parantuu, kun valtioiden riippuvuus toisistaan lisääntyy. Toisaalta muun muassa muuttoliikkeistä seuraa jännitteitä ruohonjuuritason ja työpaikoilla. Monikulttuuriset työpaikat yleistyvät ja muuttuvat pääsäännöksi. Uskonnollinen maalistuminen etenee, vaikka ääriajattelua esiintyy edelleen, ja ihmisten ajatusmaailmat kirjavaistuvat.
- h) Ilmastonmuutosta ja ympäristöongelmia ei saada hallintaan riittämättömien toimenpiteiden vuoksi. Esimerkiksi hiilidioksidipäästöjen vähentämistarve on yli 80 % nykytasosta. Edessä saattaa olla suuria ongelmia 2030-luvulla ja jouduttaneen turvautumaan radikaaleihin päästöleikkauksiin. Nämä ilmiöt ja ratkaisut vaikuttavat merkittävästi työelämässä ja ihmisten jokapäiväisessä elämässä.
- i) Teknologia, kuten tietotekniikka, genetiikka ja biotieteet, kehittyvät suurin harppauksin. On ennakoitu esimerkiksi että aivojen kytkeminen tietokoneisiin mahdollistuu. Näiden alojen kehitys muuttaa paljon myös työnteon muotoja ja välineitä. Maailmanlaajuinen verkottuminen jatkuu ja korkeasti koulutetut työntekijät ovat tämän kehityksen kärjessä.
- j) Aasialainen, afrikkalainen ja latinalaisamerikkalainen kansalainen siirtyy kohti eurooppalais-amerikkalasta kulutusmallia, muttei koskaan voi saavuttaa niiden nykytasoa raaka-aineiden puutteen ja ympäristö-ongelmien vuoksi. Yhdysvalloissa ja Euroopassa kulutus muuttuvat voimakkaasti – ja sen myötä työelämäkin. Kulutus vähenee sekä muuttuu vähähiiliseksi ja raaka-aineita säästäväksi.

k) Suureen kulutukseen perustuva, jatkuvan talouskasvun aika on ohi nykyisissä länsimaissa. Vuonna 2008 alkaneen laman aiheuttamien velkojen takaisinmaksu painaa talouksia vuosikymmeniä. Nykyisestä liikakulutustaloudesta siirrytään vihreään talouteen ja älykkääseen talouteen. Bruttokansantuote keskeisenä mittarina menettää asemiaan, kun maailman väkiluku ja ilman hiilidioksidipitoisuus määrittelevät jatkossa keskeisesti ihmiskunnan elämän edellytyksiä.

l) Muuttoliikkeet kiihtyvät ja kattava kaupungistuminen etenee muun muassa väestönkasvun ja yleisen kansainvälistymisen vuoksi. Väestöjen sekoittuminen jatkuu, ja samalla syntyy esimerkiksi suuria intialais-, muslimi- ja kiinalaisyhdyskuntia ympäri maailmaa. Korkeasti koulutetuilla on lähes vapaa ja rajoittamaton maailmanlaajuinen muuttomahdollisuus.

m) Perusoikeuksien asema vahvistuu. Yhteiskuntavastuu ja eettisyys korostuvat. Naiset lyövät itsensä läpi monilla yhteiskunnan aloilla arabimaailmaa myöten. Lisäksi miesten tasa-arvokysymyksiä pidetään tärkeinä. Demokratia vahvistuu Kiinaa myöten, vaikka sen sisälöstä vallitsee eri näkemyksiä eri puolilla maailmaa.

n) Maailman moninapaistuminen jatkuu: Yhdysvaltojen, Euroopan unionin ja Japanin suhteellinen merkitys vähenevät. Samalla muun muassa Brasilia ja Intia kasvattavat merkitystään ja Kiinasta tulee maailman merkittävin valtio 2030-luvulla. Suomen lähialueet heikenevät joidenkin EU-maiden taantumisen ja Venäjän ristiriitaisen kehityksen vuoksi. ”Vapaat” markkinataloudet saavat rinnalleen menestyksekkäitä valtiojohtettuja markkinatalouksia. Perinteisten länsimaiden asema muuttuu: ne joutuvat nykyisistä globalisaation hyötyjistä ja pelisääntöjen määritteliöistä monin tavoin haasteuiksi.

o) Alueelliset ja maanosakohtaiset maiden yhteenliittymät lisääntyvät, mutta vapaakauppa ja maailmanlaajuiset rahamarkkinat säilyvät. EU on kirjavoitunut Balkanin, Ukrainan ja etenkin Turkin jäsenyyden myötä, mutta se on siirtynyt kohti liittovaltiollisia toimintatapoja vahvalla yhteistoiminnalla joissain kysymyksissä, esimerkiksi ulko-, energia- ja talouspolitiikassa.

Globalisaatiosta etua ongelmista huolimatta

Globaalin kehityksen nykytila on haasteellinen ja muuttuneen tulevaisuudessa vielä haasteellisemmaksi. Globalisaatiosta on silti enemmän hyötyä kuin haittaa. Eristäytyneet yhteiskunnat eivät ole hyvinvoivempia ja taloudellisesti menestyksekkäämpiä, demokraattisempia ja ympäristöystävällisempiä. On myös muistettava, että monet maailmanlaajuiset suurongelmat, kuten liikaväestö, eivät suoranaisesti johdu maapalloistumisesta.

Toisaalta niin sanottu globalisaation hallinta sekä monet siihen liittyvät sisältöalat ovat pitkälti kehittymättömiä. Ongelmia on runsaasti taloudellisissa, sosiaalisissa ja kestävä kehityksen asioissa. Monet ongelmat kärjistyvät tulevaisuudessa ilmeisesti entisestäänkin.

Niitä ei kuitenkaan voida ratkaista palaamalla kehityksessä satoja vuosia taaksepäin, pyrkimällä kytkemään sekä ihmiset että valtiot irti toisistaan eli antiglobalisaa-

tiolla. Rajat ylittäviä yhteyksiä ja yhteistyötä tarvitaan pikemminkin lisää.

Sen sijaan kansainvälistä päätöksentekojärjestelmää ja globalisaation hallintaa tulee vahvistaa voimakkaasti. Lisäksi olisi syytä edetä ripeästi monilla rajat ylittävien kysymysten sisältöalueilla ja tarttua voimakkaasti moniin ongelmiin mahdollisimman nopeasti. Näistä syistä tarvitaan laaja toimenpidepaketti, joka mahdollistaa entistä paremman globalisaation.

Tarvitaan enemmän, mutta parempaa ja hallitumpaa globalisaatiota.

Esitykset toimenpiteiksi

■ Työelämässä järjestäytymisvapaus kaikille

Kaikille työntekijöille tulee taata vähimmäistason työehdot, vapaa järjestäytyminen ja neuvottelu-oikeus. Työntekijöiden perusoikeudet ovat kaikille kuuluvia ihmisoikeuksia. Niiden puuttuminen vääristää kilpailua.

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n asemaa tulee vahvistaa seuraavasti:

- ILO:lle on luotava vahvempi neuvoa-antava asema WTO:ssa työntekijöiden perusoikeuksien räikeiden rikkomusten sanktioksi on harkittava kaupankäyntiboi-kottien mahdollisuutta,
- ILO:n sopimuksien ratifointia ja toimeenpanoa on tehostettava
- ILO:n tulisi laatia tai kehittää sopimuksia uusille aluille, kuten henkinen työsuojelu, tietosuojat ja työaikaperiaatteet.

Järjestäytymisvapauden ja neuvottelu-oikeuden tulee koskea täysin myös korkeasti koulutettuja työntekijöitä. Ylikansallinen lakko-oikeus on välttämätön neuvottelu-oikeuden tueksi.

Palkansaajajärjestöjen ja monikansallisten yritysten sopimat ns. puitesopimukset perusoikeuksien noudattamisesta pitää saada vakiinnutettua tavanomaiseksi käytännöksi. Henkilöstön edustajille tulee antaa oikeus niiden valvontaan.

Työntekijöiden tiedottaminen ja kuuleminen on saatava toimimaan Eurooppalaisten yritysneuvostojen (EWC) mallin mukaisesti kaikissa maailmantason yrityksissä. Niihin on perustettava maailman yritysneuvostot (GWC).

Palkkatason tulee aina olla vähintään elämiseen riittävä (ns. living wage). Elämiseen riittävä palkka täytyy määrittää perusoikeudeksi. Työntekijöiden perusoikeuksien noudattaminen tulee tehdä näkyväksi siten, että sen pitää käydä ilmi esimerkiksi tuoteselosteissa.

Palkkatyön osuutta kansantulosta tulee nostaa maailmanlaajuisesti.

Kansainvälisten työurien sujuvuuteen sekä työn ja yksityis- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Maahan- ja maastamuuttajia sekä siirtolaisia tulee kohdella tasavertaisesti ja heille on taattava tasa-arvoiset työolosuhteet. Lisäksi vahva kotouttamispolitiikka on välttämätön.

■ Osaaminen luo työtä ja kilpailukykyä

Osaaminen on maailmantasollakin monen alan kehityksen, työllisyyden ja kilpailukykyyn edellytys. Se on avainasemassa sekä eri ongelmien ratkaisussa että yksittäisten työntekijöiden ja kansalaisten aseman edistämässä.

ILO:n osaamisstrategiassa, jonka G20-ryhmä on tilannut, tulee painottaa investointeja koulutukseen ja tutkintojen vertailtavuutta. Lisäksi siinä on tuotava esiin korkeakoulutuksen tärkeä merkitys.

Maailmanlaajuisesti on odotettavissa mittava koulutustason nousu. Korkeasta osaamisesta on tehty kilpailukykyyn valtti lähes kaikkialla maailmassa ja on syntynyt maailmanlaajuiset koulutusmarkkinat. Näin korkea koulutus- ja osaamistaso eivät yksin riitä yleiseksi menestysreseptiksi. Jatkossa korostuvat kyky erikoistua ja soveltaa tietoa sekä tuottaa uusia innovaatioita.

Ammattipätevyyskysien maailmanlaajuisista tunnustamista tulee helpottaa osana työntekijöiden liikkuvuutta. Tämä ei saa kuitenkaan johtaa pätevyysvaatimusten maldaltamiseen.

Osaamisen sertifiointista on saatava tehtyä ILO:n sopimus.

Maailman kauppajärjestön WTO:n TRIPS-immateriaalioikeuksien sopimus tulisi uudistaa siten, että tarkistetaan sen kattavuus ja päivitetään teollis- ja tekijänoikeuksia koskevia minimistandardeja.

Maailmanlaajuisista opiskelija-, opettaja- ja tutkijaliikkuvuutta sekä sen mahdollisuuksia tulisi parantaa olennaisesti. Lisäksi tulee selvittää mahdollisuudet perustaa Unescon yhteyteen maailmantason liikkuvuusohjelma.

Muuttoliikkeen tulee hyödyttää sekä lähtö- että kohde- maata. Muuttoliikkeen ei pitäisi johtaa aivovuotoon, vaan aivovaihtoon. Erityisesti muuttamisen tulee tukea työntekijän osaamisen kehittämistä.

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unesco:n roolia tulee vahvistaa maailmanlaajuisissa koulutuskysymyksissä.

■ Taloudelle ja elinkeinoille yhtenäiset puitteet

Maaikmantalous on työllisyydelle elintärkeää, joten sen toimintaa tulee parantaa useilla eri tavoilla. Valtioiden ja alueiden yhteistyötä tulee tiivistää huomattavasti. Elinkeinotoiminnalle pitää luoda lisää yhtenäisiä toimintapuitteita, jotka mahdollistavat yhdenvertaisen toiminnan.

Veroparatiisien toiminta on kiellettävä ja verotietojen vaihdosta on tehtävä automaattista ja kaikkia maita koskevaa.

Maaikmantalaajuinen finanssitransaktiovero tulee asettaa muun muassa spekulatiiviselle valuuttakaupalle Euroopan parlamentin linjausten pohjalta. Siitä kertyvät varat tulee ohjata YK:n ja sen erityisjärjestöjen toiminnan rahoittamiseen.

On luotava maailmanlaajuinen pankkivero kansallisiin rahastoin muun muassa rahamarkkinakriiseihin varautumista varten.

Rahamarkkinoiden säätely on tehtävä riittäväksi lisäämällä avoimuutta, rajoittamalla spekulointia ja antamalla valvontaelimille riittävät voimavarat ja välineet. Lisäksi on rajoitettava liiallisesta riskinotosta palkitsemista.

Valuuttakurssien keinoitekoisen muuttaminen kilpailukyvyyn edistämiseksi muiden maiden kustannuksella on säänneltävä. On luotava valvontajärjestelmä tätä varten Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ja Maaikmantala kauppajärjestön WTO:n yhteyteen.

Kilpailua vääristävistä ja työttömyyttä maasta toiseen siirtävistä tukiaisista on päästävä eroon. Lisäksi on luotava maailmantason kilpailuviranomainen (Global Competition Authority), jolla olisi EU:n komissioon verrattavat toimintaoikeudet maailmantasolla.

1) Vastikkeellisuuden EU-määritelmänä on: Jotta tietty palvelu katsottaisiin sisämarkkinasääntöjen (palveluiden vapaa liikkuvuus ja sijoitautumisvapaus) mukaiseksi taloudelliseksi toiminnaksi, on ensisijaista, että kyse on palvelusta, jota tarjotaan korvausta vastaan. Merkitystä ei ole sillä, kuka tai mikä taho vastikkeen maksaa: julkisen vallan vastikkeeton sosiaali-, terveys-, kulttuuri-, koulutus- ja lainkäyttötehtävien täytäminen ei ole taloudellista, eikä täten EU:n tarkoittamaa palvelua. EU-tuomioistuimen päätösten mukaan vastikkeettomiksi luetaan myös ne palvelut, joista perittävä vastike alittaa palvelun tuotantokustannukset merkittävällä tavalla. Esimerkiksi pelkkä lukukausi- tai potilasmaksu ei tee palvelusta vastikkeellista, jollei se ole kustannuksiin nähden huomattava.

Vapaatalousalueille on luotava säännöt, jotka takavat perusoikeuksien kunnioittamisen ja estävät kilpailun vääristymisen esimerkiksi verotuksen vuoksi.

■ Avointa ja reilua kauppapolitiikkaa

Peruslähtökohtana tulee olla avoin, ei-protektionistinen ja reilu kaupankäynti, joka perustuu monenkeskiseen järjestelmään. Kaupankäynti on keskeinen väline hyvinvoinnin lähteenä.

Kaupankäyntiä on vapautettava edelleen muun muassa korkean tason osaamisen aloilla helpottamalla kauppamenettelyjä. Lisäksi on leikattava erilaiset tuotanto- ja vientituet.

Reilun kaupankäynnin järjestelmiä tulee edistää ja ILO:n normit tulee saada niihin paremmin mukaan. Sekä WTO:n että EU:n sääntöjen tulee mahdollistaa reilun kaupan kriteerien käyttäminen esimerkiksi julkisissa hankinnoissa.

Perusoikeudet ja kestävä kehityksen luvut on saatava sitovasti mukaan kauppaja investointisopimuksiin. Lisäksi on vahvistettava näiden sopimusten seurantaa ja toimeenpanon valvontaa.

EU:n GSP-tullietuusjärjestelmän päätöksenteko saatava avoimemmaksi, ILO:lle annettava vahvempi rooli sopimusten arvioinneissa ja ay-järjestöille pitää antaa valitusmahdollisuus vaatimusten rikkomisesta. Tähän järjestelmään liittyviä ihmisoikeussopimuksia on valvottava kunnolla, jotta maat edistyvät todellisuudessa.

Julkiset palvelut voivat olla mukana WTO-sopimuksissa, jos kyetään osoittamaan, että tästä on saatavissa hyötyjä ja että näille palveluille ei synny merkittäviä haittoja. EU:n palvelujen määritelmään liittyvää vastikkeellisuuden käsitettä tulisi soveltaa myös WTO-sopimuksiin. Tällöin lähinnä liiketoimintapohjaiset vastikkeelliset palvelut kuuluisivat niihin, mutta vastikkeettomat eivät.¹⁾

■ Ympäristö on myös työsuojelu- ja kilpailukysymys

Hyvä ympäristön tila ja sen monimuotoisuus ovat arvoja sinänsä, mutta kyse on myös ihmisen elinympäristöstä, viihtyvyydestä ja esimerkiksi työsuojelullisista kysymyksistä. Ympäristönormien noudattaminen tai noudattamatta jättäminen vaikuttavat työpaikkojen kilpailuasetelmiin eri maiden välillä.

Tavoitteena ei pidä olla yksinomaan ympäristöön liittyvien työpaikkojen lisääminen, vaan kaikkien työpaikkojen on muututtava ympäristöystävällisiksi. On edellytettävä, että tuotannon ja kulutuksen ympäristöjalanjäljet, esimerkiksi hiili- ja vesijalanjäljet, ovat mahdollisimman pieniä.

Lähtökohdaksi on otettava sellaiset päästöjen vähentämistavoitteet, jotka mahdollistavat lämpötilan nousun rajoittamisen 2 °C (85 % vähennys 2050 mennessä). Teollisuusmaat tuottavat suurimman osan päästöistä, mutta päästöt kasvavat voimakkaimmin kehittyvissä maissa.

Kansainvälisiä ilmastopimuksia tulee tehostaa siten, että niitä rikkovien tai niihin sitoutumattomien maiden tuotteille saa määrätä hiilidioksidiveroja. Kehitysapu tulisi kannustavasti suunnata maihin, jotka kunnioittavat kansainvälisiä ympäristösopimuksia.

Ilmastokysymysten rinnalla on kiinnitettävä huomiota myös saastumiseen, luonnonvarojen hallitsemattomaan käyttöön ja uhanalaisten lajien kauppaan globaaleina uhkina.

YK:n yhteyteen on perustettava kansainvälinen ympäristöjärjestö World Environmental Organisation WEO, joka saa omalla alallaan yhtä suuret valtuudet kuin WTO.

■ Yhteiskuntavastuu alihankinta-ketjuja myöten

Yhteiskuntavastuu tulee nähdä luonnollisena osana työnantajien ja yhteiskuntien maailmanlaajuisesta toimintaa. Lähtökohdانا pitää olla vastuullinen ja eettinen käyttäytyminen kaikissa tilanteissa. Kansainvälisiä yhteiskuntavastuun säädöstöjä tulee tehostaa ja yhtenäistää.

OECD:n yhteiskuntavastuun toimintaohjeet ylikansallisille yrityksille tulee uusiksi. Esille on otettava muun muassa alihankinta- ja toimitusketjut, elämiseen riittävä palkka sekä sijaintimaan lainsäädännön riittämättömyys, jos se on ristiriidassa kansainvälisten normien kanssa.

Kaikkien työnantajien tulee noudattaa ILO:n julistusta työelämän peruseriaatteista ja -oikeuksista sekä julistusta sosiaalipolitiikasta. ILO:n julistusten yhteensopiuvuus OECD:n ohjeiden kanssa on myös tärkeää.

YK:n vastuullisuutta edistävästä global contact -verkostosta ja vastuullisen sijoittamisen periaatteista UNPRI:stä on tultava mahdollisimman laajoja ja vahvoja.

Ammattiyhdistysten, kansalaisjärjestöjen ja muiden vastaavien toimijoiden tiedonsaantia on parannettava. Riippumattomien tahojen on kyettävä tarkastamaan yhteiskuntavastuun noudattaminen.

Yhteiskuntavastuusta on lukuisia julistuksia ja aloitteita ja olisi tärkeää saada aikaiseksi maailmanlaajuinen yhteisymmärrys niiden peruslinjauksista. Yhteiskuntavastuu ja vastuullinen kuluttaminen tulee saada toimiviksi periaatteiksi alihankkijavalmistajasta kauppaan ja kuluttajaan.

■ Väkiluku avainkysymys

Vauraiden maiden tulee nostaa kehitysavun määrä 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta ja kaikkien on sitouduttava YK:n vuosituhattavoitteisiin. Toisaalta kehitysapu on kytkettävä tiiviisti perusoikeuksiin, ympäristöön ja korruptoitumattomuuteen. Kunnan työn ja koulutuksen, myös naisten koulutuksen, on oltava tärkeällä sijalla kehitysyhteistyössä.

Kehitysavun ja muiden toiminta-alueiden yhteensovittamista on lisättävä mm. kauppapolitiikassa ja verotuskysymyksissä.

Väkilukua on saatava alenemaan maailmanlaajuisesti koulutuksella ja valistuksella, jotta ei jouduta siirtymään syntyvyyden säännöstelyyn viimeisjaisena keinona.

Bruttokansantuotteelle on luotava täydentäviä tai vaihtoehtoisia menestyksen mittareita ja ne otettava laajasti käyttöön myös maailmanlaajuisissa järjestöissä. BKT:tä tulee täydentää erityisesti ihmisten hyvinvoinnin ja elinympäristön tilan arvioinneilla sekä eri jalanjälkimittareilla.

■ Globalisaation hallinta uusiksi

Globalisaation hallintaa tulee tehostaa

- 1) luomalla yhteisiä sääntöjä aloille, joilta ne puuttuvat
- 2) perustamalla uusia kv. järjestöjä vahvoin toimintavaltuuksin
- 3) parantamalla kansalaistoiminnan ja demokraattisesti valittujen elinten vaikutusmahdollisuuksia mukaan lukien ammattiyhdistysten vaikuttamis- ja tiedonsaanti-mahdollisuudet
- 4) lisäämällä kansainvälisten elinten avoimuutta.

Esimerkiksi WTO:hon ja G20-ryhmän yhteyteen tulee perustaa OECD:n neuvoa antavan ay-komitean (TUAC, Trade Union Advisory Committee) kaltainen pysyvä neuvoa-antava elin.

Vapaaseen kansalaistoimintaan perustuvia järjestöjä, kuten ay-järjestöt, tulee tukea ympäri maailmaa.

Pitkällä aikavälillä YK:n tulisi vahvistua järjestelmäksi, joka muistuttaisi maailmantason Euroopan unionia (Global Union GU). Sille tulisi antaa lisää vahvoja toimintavaltuuksia ja päätöksille sitovuutta.

G20-ryhmä on sulautettava YK:n talousneuvostoksi, jonka jäseneksi tulee myös pieniä maita kiertojärjestelmällä.

EU:n on luotava yksi yhtenäinen ulkosuhdehallinto, joka yhtenä päätehtävänä edistää nykyistä toimivampaa ja hallittua globalisaatiota.

Hyväksytty Akavan hallituksessa 15.6.2010
ISBN 978-952-5628-33-3
Kannen kuva: Kuvaario Oy

Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
www.akava.fi